

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 13.10.2014.
COM(2014) 634 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

Napredak u dovršavanju unutarnjeg energetskog tržišta

{SWD(2014) 310 final}
{SWD(2014) 311 final}
{SWD(2014) 312 final}
{SWD(2014) 313 final}
{SWD(2014) 314 final}
{SWD(2014) 315 final}

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA

Napredak u dovršavanju unutarnjeg energetskeg tržišta

1. UVOD

U posljednja je dva desetljeća europska energetska politika sustavno usmjerena prema postizanju triju glavnih ciljeva: energija u Europskoj uniji trebala bi imati pristupačnu i konkurentnu cijenu, biti ekološki održiva i osigurana svima. Dobro integrirano unutarnje tržište osnovni je uvjet za postizanje tih ciljeva uz što manje troškove.

Šefovi država ili vlada 2011. su prepoznali važnost unutarnjeg energetskeg tržišta te su odredili jasan rok za njegovo dovršenje do 2014., naglašavajući da nakon 2015. godine nijedna država članica ne bi smjela ostati izolirana od europskih plinskih i elektroenergetskih mreža.¹ Otad se o tom ciljevima često govorilo, a glavni dionici, od industrijskih udruženja do organizacija za zaštitu potrošača, jasno su ih prihvatili.² Zbog goleme važnosti energetskeg sektora za konkurentnost, dobrobit i neovisnost Europe EU si ne može priuštiti neuspjeh.³

U studenome 2012. Komisija je iscrpno izvijestila o stanju na unutarnjem energetskeg tržištu, s analizom postignutog i planovima za budućnost u obliku triju glavnih izazova na koje će biti usmjeren budući rad.⁴ Izazovi i povezane mjere prvo su se odnosili na potrebu provedbe, primjene i djelovanja u skladu s postojećim zakonodavstvom, zatim na potrebu prilagodbe naših energetskeg sustava za niskouglednu budućnost, te na kraju na usmjeravanje pozornosti na potrošača kao ključnog čimbenika pri nužnom prijelazu te kao korisnika koji će na kraju imati koristi od napora uloženi u liberalizaciju. Sad je vrijeme za analizu napretka u rješavanju tih izazova i utvrđivanje preostalih nedostataka u tom procesu.

U siječnju 2014. godine Komisija je objavila izvješće o cijenama i troškovima energije u Europi, u okviru kojeg je utvrđeno da su veleprodajne cijene električne energije u EU-u znatno pale, a veleprodajne cijene plina ostale stabilne od 2008.⁵ Međutim, maloprodajne

¹ Zaključci Europskog vijeća od 4. veljače 2011., https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/trans/119253.pdf

² Vidi npr. dokumente o stajalištu IFIEC-a (http://www.ific.europa.org/docs/20140225%20IE_Manifesto.pdf), Eurogasa (http://www.eurogas.org/uploads/media/Internal_market_13PP011_-_Eurogas_Position_Paper_on_the_Internal_Energy_Market_-_24.01.13.pdf), Eurelectrica (<http://www.eurelectric.org/news/2012/achieving-the-internal-energy-market-by-2014-must-remain-key-priority,-eurelectric-urges/>) i BEUC-a (http://www.beuc.eu/publications/x2013_091_mgo_memorandum-greek_presidency.pdf)

³ Zaključci Europskog vijeća od 21. ožujka 2014., http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/141749.pdf

⁴ Komunikacija Komisije „Kako osigurati funkcioniranje unutarnjeg energetskeg tržišta” od 15. studenoga 2012. http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/doc/20121115_iem_0663_en.pdf

⁵ Tržišno natjecanje važan je, ali ne i jedini čimbenik koji doprinosi smanjenju cijena. Važni su čimbenici i gospodarska kriza te povećanje korištenja energije iz obnovljivih izvora iz kojih se energija može dobivati bez marginalnih troškova.

cijene energije u Europi znatno su porasle između 2008. i 2012., između ostalog kao posljedica povećanja poreza i nameta na energiju, koji predstavljaju znatan udio u maloprodajnim računima za energiju.⁶ Osim toga, velike su razlike u cijenama među državama članicama, zbog čega se pokazuje važnost temeljite procjene njihove intervencije i naglašava potencijal i potreba za boljim usklađivanjem politika.⁷

Potreba za usklađivanjem politika u ranoj fazi ujedno je i jedan od glavnih razloga zbog kojih je Komisija u siječnju ove godine predložila novi okvir klimatske i energetske politike do 2030. Konkurentno i integrirano unutarnje energetske tržište važan je element tog okvira jer će se njime osigurati potrebni uvjeti za ostvarivanje ambicioznih budućih ciljeva energetske i klimatske politike na ekonomičan način te će se na taj način osigurati da ne dođe do poremećaja u cijenama energije za poduzeća i kućanstva te da se zadrži povjerenje ulagača.

Nedavno se zbog krize u Ukrajini i rizika koje nosi za sigurnost opskrbe ponovno pokazalo kako EU može imati koristi od dobro integriranog i povezanog energetskeg tržišta s raznim izvorima opskrbe i solidarnošću u kriznim vremenima. Moramo i dalje biti usredotočeni na dobavljanje plina iz različitih izvora, na izgradnju poveznica koje nedostaju za povezivanje izoliranih područja, na razvoj vlastitih izvora energije s niskom razinom emisija ugljika i osiguravanje integracije obnovljivih izvora energije na siguran i pouzdan način, na stvaranje platformi za likvidno trgovanje i uklanjanje nepotrebnih administrativnih prepreka, na povećanje ulaganja u unapređivanje mreža, na poboljšanje položaja potrošača te na jednaku primjenu zajedničkog energetskeg prava u cijeloj Uniji. Regionalna suradnja ključna je za postizanje tih ciljeva, a nedavne krize pokazale su da države članice više ne mogu djelovati samostalno.

U ovoj se Komunikaciji naglašava da se EU kreće u pravom smjeru. Međutim, iako je mnogo toga već postignuto, jasno je i da posao još nije završen te da postoje nedostaci koji predstavljaju zapreke nesmetanom funkcioniranju tržišta.

2. INTEGRACIJA TRŽIŠTA JE U TIJEKU I DAJE KONKRETNE REZULTATE

Nema sumnje da je funkcionalno prekogranično energetskeg tržište jedini realističan način za održavanje zdravog i učinkovitog energetskeg sektora u EU-u u budućnosti. Nedavnom studijom koju je naručila Komisija procjenjuje se da su neto gospodarske koristi od dovršenja unutarnjeg tržišta 16 – 40 milijardi eura godišnje.⁸

2.1 Integrirano tržište kao temelj za ekonomično uklanjanje emisija ugljika iz naših energetskih sustava

⁶ Komunikacija Komisije „Cijene i troškovi energije u Europi” od 22. siječnja 2014., http://ec.europa.eu/energy/doc/2030/20140122_communication_energy_prices.pdf

⁷ Komisija se na taj problem osvrnula osobito svojim Paketom za javnu intervenciju u energetskeg sektoru iz studenoga 2013., C(2013) 7243 završna verzija

⁸ Studija "Benefits of an Integrated European Energy Market", koju je izradilo poduzeće Booz & Company Amsterdam, stranica 21., http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/studies/doc/20130902_energy_integration_benefits.pdf

Danas 23,5 % električne energije proizvedene u Uniji i 14 % konačne potrošene energije u svim sektorima dolazi iz obnovljivih izvora energije. Tako je EU na putu da postigne svoj cilj da 20 % potrošene energije do 2020. dolazi iz obnovljivih izvora, čak i ako budu potrebni daljnji naponi za postizanje tog cilja. Te su brojke snažna osnova za daljnji napredak i postizanje još ambicioznijeg cilja za energiju iz obnovljivih izvora za 2030.⁹ Komisija je predložila postavljanje cilja od najmanje 27 % na razini cijelog EU-a.¹⁰

Povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora sa sobom nosi i izazove. Zbog varijabilnosti i ograničene predvidivosti solarne energije i energije vjetra teže je stabilizirati mrežu. S tim se izazovom nesumnjivo najbolje mogu nositi dobro integrirana tržišta.¹¹ Na takvim tržištima moguće je povezivanje područja s komplementarnim energetske mješavinama, zahvaljujući čemu sustav postaje otporniji na promjene potražnje ili ponude. Odličan su primjer toga povezana tržišta električne energije u Njemačkoj i Francuskoj, na kojima se neprestanim prekograničnim tokom Njemačkoj omogućuje održavanje stabilnosti sustava kad ima mnogo vjetra i sunca, dok se Francuskoj istovremeno osigurava opskrba za vrijeme najveće potražnje.

Porasla je prekogranična trgovina električnom energijom među većinom država članica, kao i uporaba spojnih vodova – udio uvoza u ukupnoj električnoj energiji dostupnoj za krajnju potrošnju između 2008. i 2012. porastao je u 23 države članice. Međutim, još nije ni blizu postizanja svojeg punog potencijala. Zbog povećane trgovine potrebno je osnaživanje fizičke povezanosti naših tržišta, koje je u mnogim dijelovima EU-a još uvijek nedovoljno. Potrebno je i uklanjanje preostalih zapreka prekograničnoj trgovini, poput preostalih ograničenja izvoza ili nesrazmjernih zahtjeva povezanih s dozvolama.

Na funkcionalnim tržištima može se još više promicati i nagrađivati fleksibilnost i energetska učinkovitost. Ako se cijenama odražava ravnoteža između ponude i potražnje, a potrošači imaju koristi od mogućnosti prilagodbe svojih potrošačkih navika na cjenovne signale (odgovor na potražnju), ukupni trošak osiguravanja opskrbe energijom može se smanjiti kako se smanjuje i potreba za skupom vršnom proizvodnjom i kapacitetom mreže.

2.2 Dobro povezano unutarnje energetske tržište ključ je sigurne opskrbe energijom

Zahvaljujući, među ostalim, pouzdanosti naše mreže, Europa tradicionalno ima vrlo visok stupanj sigurne opskrbe električnom energijom u usporedbi s drugim dijelovima svijeta. Kao što je gore navedeno, održavanje iste razine stabilnosti mreže postaje sve veći izazov kako se u energetske mješavini pojavljuje sve veći udio energije iz varijabilnih obnovljivih izvora. Kako bi sustav bio uravnotežen tijekom cijelog dana, europske mreže za prijenos električne energije moraju biti bolje međusobno povezane, a operatori moraju bliže surađivati. Povećanjem povezanog područja omogućit će se bolja uravnoteženost varijabilnih obnovljivih

⁹ Komunikacija Komisije „Okvir za klimatsku i energetske politiku u razdoblju 2020. – 2030.” od 22. siječnja 2014.,

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN>.

¹⁰ COM(2014)15 završna verzija.

¹¹ Zajedno s funkcionalnim tržištem, uvođenjem sustava za trgovanje emisijama u EU-u i europeizacijom oblikovanja tržišta ugljika u 2013. olakšava se prijelaz na održive, niskougljične i učinkovite energetske sustave.

izvora U tom pogledu, Europa se i dalje mora baviti učincima neplaniranih protoka električne energije („tokova u petlji”) na prekograničnu integraciju tržišta, koji i dalje uzrokuju probleme u dijelovima srednje i istočne Europe.

U slučaju plina još je očitije da je glavni način na koji Europa osigurava visoku razinu sigurnosti opskrbe konkurentno i integrirano unutarnje tržište. Zbog ovogodišnje krize u Ukrajini sigurnost isporuke energije i ovisnost o energiji ponovno su bili na visokom mjestu na dnevnom redu EU-a. Nadovezujući se na zaključke Europskog vijeća od 21. ožujka 2014., Komisija je predstavila detaljnu studiju i sveobuhvatan plan za smanjenje energetske ovisnosti EU-a¹². U tom smislu prioritet ostaje i prekidanje izolacije onih država članica koje su danas potpuno ovisne o jednom vanjskom dobavljaču.

Opća razina sigurnosti opskrbe plinom u Europi znatno se poboljšala u posljednjih pet godina. Sigurnost opskrbe plinom u Europi posljednjih je godina testirana nekoliko puta. Veljača 2012. i ožujak 2013. bili su mnogo hladniji nego se predviđalo, ali tržišta su i dalje dobro funkcionirala i plin se slao onamo gdje je bio najpotrebniji te se sprečavao nestanak plina bilo gdje u Europi. Čak i kad bi došlo do velikog poremećaja u opskrbi plinom, Europa je danas u mnogo boljem položaju nego prije pet godina. Od donošenja Uredbe o sigurnosti opskrbe¹³, države članice povećale su napore i ulaganja u fleksibilnije cjevovode, povećanje kapaciteta za pohranu, poboljšanje planova za pripravnost i odgovora na izvanredne situacije te poboljšanje koordinacije.

Razina sigurnosti opskrbe plinom u Europi dodatno će se povećati, na primjer, zahvaljujući otvaranju Južnog koridora, kojim se omogućuje dostava plina iz Azerbajdžana na europska tržišta, kao i izgradnji novih poveznica koje nedostaju i terminala za ukapljeni prirodni plin, primjerice u baltičkoj regiji i u Poljskoj. Iz tih je ulaganja vidljivo kako je integrirano tržište s 500 milijuna potrošača i godišnjom potrošnjom od 480 milijardi kubičnih metara i dalje privlačno za ulagače koji dolaze uložiti i za proizvođače koji dolaze prodati svoj plin. Međutim, takva ulaganja sama po sebi nisu dovoljna za osiguranje odgovarajuće razine sigurnosti opskrbe sada i u budućnosti. Kako bi se osigurala opskrba, tržište plina u EU-u mora biti mjesto gdje sudionici na tržištu imaju povjerenje u to da će se s njima pravedno postupati na temelju transparentnog i stabilnog pravnog okvira. Kako bi se i dalje uživalo u visokoj razini sigurnosti standarda opskrbe na koje je EU navikao i kako bi se povezani troškovi držali pod nadzorom, države članice moraju ozbiljno pristupiti unutarnjem tržištu, uz primjenu pravnog okvira¹⁴ i poticanje pravih ulaganja.

2.3 Na konkurentnim tržištima osiguravaju se konkurentne cijene i smanjuju troškovi sustava

¹² Komunikacija Komisije „Europska strategija za energetske sigurnost”, 28. svibnja 2014. http://ec.europa.eu/energy/doc/20140528_energy_security_communication.pdf.

¹³ Uredba (EU) br. 994/2010 Europskog parlamenta i Vijeća o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2004/67/EZ, SL L 295/1.

¹⁴ To uključuje pravila o državnim potporama i okolišu te predanost EU-a postupnom ukidanju subvencija za fosilna goriva.

Povećano tržišno natjecanje na veleprodajnom tržištu znatno je utjecalo na cijene. Veleprodajne cijene električne energije znatno su se smanjile – između 35 % i 45 % u razdoblju između 2008. i 2012.,¹⁵ dok su cijene plina ostale stabilne. Spojni vodovi koriste se učinkovitije, a boljom regulacijom osigurava se provedba najekonomičnijeg rješenja pri donošenju odluke u kojoj se elektrani u kojem trenutku treba obavljati proizvodnja. Osim toga, na integriranom tržištu znatno su niži troškovi sustava.¹⁶

U sektoru plina, zbog opskrbe iz različitih izvora, posebno na zapadnom dijelu kontinenta, Europa je u razdoblju 2007. – 2010. profitirala od niskih cijena uvoza ukapljenog prirodnog plina. Ponovno se djelomično i u različitim opsezima pregovaralo o nekoliko dugoročnih ugovora s tradicionalnim dobavljačima za Europu, posebno u područjima gdje su dostupne alternativne mogućnosti opskrbe. Rezultat tih pregovora bilo je smanjenje važnosti zastarjele poveznice s cijenom nafte u ugovorima za opskrbu plinom.

Iako su cijene ukapljenog prirodnog plina porasle zbog povećane potražnje iz Azije nakon incidenta u Fukushima, cijene su na europskim plinskim čvorištima ostale stabilne. Iako su ključni elementi za funkcionalno čvorište do sada su bili dostupni samo u sjeverozapadnoj Europi, u posljednje dvije godine vidljiv je pozitivan razvoj u, primjerice, Italiji, Poljskoj i Češkoj. Na dobro organiziranim, transparentnim tržištima koja funkcioniraju po istim jednostavnim, usklađenim pravilima u cijeloj Europi prodavačima plina mnogo je lakše slati plin i trgovati njime preko granica.

Čvorištima i burzama energije ne samo da se olakšava trgovina, već se i pružaju važne informacije o vrijednosti robe kojom se trguje. Bilo da se radi o plinu ili električnoj energiji, iz cijene na čvorištu ili burzi energije vidljivo je gdje je velika potražnja, a niska ponuda, ili obrnuto. Tim se cjenovnim signalima kratkoročno osigurava da se električna energija i plin šalju na gospodarski razuman način. Posljedica je toga da se prekogranični spojni vodovi danas koriste mnogo učinkovitije nego prije, a do tokova u gospodarski „krivom” smjeru jedva da više i dolazi.¹⁷ Dugoročno su ti cjenovni signali od najveće važnosti za usmjeravanje ulaganja u dodatnu infrastrukturu ili proizvodne kapacitete.¹⁸

Drugim riječima, cjenovnim signalima pomaže se optimizaciji upotrebe postojeće infrastrukture i osigurava se da ulažemo u gospodarski najpotrebnije projekte za budućnost,

¹⁵ Komunikacija Komisije „Cijene i troškovi energije u Europi” od 29. siječnja 2014., http://ec.europa.eu/energy/doc/2030/20140122_communication_energy_prices.pdf

¹⁶ Studija "Benefits of an Integrated European Energy Market", koju je izradilo poduzeće Booz & Company Amsterdam, stranica 21., http://ec.europa.eu/energy/infrastructure/studies/doc/20130902_energy_integration_benefits.pdf

¹⁷ Vidi sliku [26] Radnog dokumenta službi „Trendovi i razvoj europskog tržišta energije” priloženog ovoj Komunikaciji, SWD (2014) 310

¹⁸ Kad postoji zabrinutost zbog nedostatka signala za ulaganja u određenoj regiji unutar šireg cjenovnog područja (koje obično odgovara području određene države članice), to može biti posljedica nedovoljno jake mreže ili znak temeljne gospodarske razlike između dva dijela cjenovnog područja. Nakon što se osigura jačina i stabilnost mreže, zemljopisna lokacija proizvodnje sama po sebi ne utječe na sigurnost opskrbe. Upravo je to jedna od pogodnosti unutarnjeg tržišta električne energije. Dok se radi na jačanju mreže, operatori prijenosnih sustava trebali bi moći osigurati usluge podrške sustavu na određeno vrijeme i na propisani način; međutim, regionalnim mehanizmom kapaciteta s jedinstvenim cjenovnim područjem narušilo bi se funkcioniranje tržišta.

čime nam se danas omogućuje kontroliranje veleprodajnih cijena i istovremeno održavanje povoljnog energetskeg sustava tijekom modernizacije našeg energetskeg sektora i uklanjanja emisija ugljika iz njega.

Međutim, iako razvoj cijena na veleprodajnim tržištima daje razloga za optimizam, potrošači te koristi ne osjećaju izravno. Važan i sve veći¹⁹ dio maloprodajnih računa za energiju u EU-u odnosi se na poreze i dodatne naknade. U većini dijelova Europe maloprodajna tržišta još uvijek su organizirana prema jednosmjernom protoku energije iz velike centralizirane proizvodnje mnogim pojedinačnim potrošačima. No kako su nove tehnologije poput pametnih brojlara, automatizacije doma i proizvodnje u manjem opsegu sve dostupnije svim potrošačima, javljaju se prilika i nužnost da se potrošačima pruži mogućnost preuzimanja kontrole nad svojim računom za energiju te da se istovremeno olakša integracija energije iz obnovljivih izvora u distribucijsku mrežu i poveća njezina učinkovitost.²⁰

3. ZA INTEGRACIJU TRŽIŠTA POTREBNO JE VIŠE MREŽA TE TRANSPARENTNA, JEDNOSTAVNA I ČVRSTA PRAVILA

Iako je ostvaren značajan napredak, još uvijek se mora mnogo učiniti. Kako bi se plin i električna energija nesmetano prodavali i prevozili preko granica, potrebni su kablovi ili cjevovodi („tehnička oprema”), s jedne strane, te jasan i općeprihvaćen regulatorni okvir („dokumentacija”), s druge strane. Međutim, prijenosne mreže i regulatorni okviri narasli su na nacionalnoj razini, s razumljivim ciljem optimizacije nacionalnog sustava. Njih sada treba povezati kako bi se stvorili sustavi na razini regija i cijelog EU-a.

3.1 Tehnička oprema: ulaganje u mreže budućnosti

Regulatorni okvir ne može funkcionirati bez tehničke opreme, a energetska tržišta mogu funkcionirati samo ako su dobro povezana. Posljednjih godina došlo je do napretka u ulaganjima, posebno u području infrastrukture za prijenos i posebno u zemljama gdje postoji stabilan regulatorni okvir.²¹ Energetski sustav s pomoću kojeg države članice nastoje biti samodostatne u svojoj proizvodnji električne energije te u proizvodnji ili uvozu plina više nije smislen ni učinkovit.

3.1.1 Znatna napredak

Zahvaljujući strogoj primjeni odredaba trećeg energetskeg paketa, uključujući pravila razdvajanja te ona kojima se propisuje stvaranje desetogodišnjih planova za razvoj mreže,

¹⁹ Iz podataka između 2008. i 2012. vidljivo je povećanje poreza i nameta.

²⁰ U skladu s planovima uvođenja inteligentnih sustava mjerenja u državama članicama, na temelju obveze iz stavka 2. Priloga I. Direktivi 2009/72/EZ, 72 % potrošača električne energije imat će pametna brojila do 2020. Solarne ploče na krovovima trenutno predstavljaju oko 11,5 % ukupno instaliranog kapaciteta proizvodnje u Njemačkoj i 5 % u Italiji; izvori: KEMA (2014) “Integration of Renewable Energy in Europe”, EPIA, pvgrid.eu, Komisija.

²¹ Radni dokument službi o provedbi projekata TEN-E, EEPR i PCI, priložen ovoj Komunikaciji, SWD (2014) 314, i Radni dokument službi o investicijskim projektima u području energetske infrastrukture, priložen ovoj Komunikaciji, SWD (2014) 313.

sada postoji ulagačka klima u kojoj se osigurava da se ti vodovi grade gdje su najpotrebniji. Trećim paketom smanjeni su poticaji i mogućnost operatora da se vrate diskriminirajućem ponašanju ili da ne provode izgradnju važne infrastrukture. Danas 96 od oko 100 operatora prijenosnih sustava ima certifikat o usklađenosti s jednim od modela razdvajanja u okviru trećeg energetske paketa.²² Komisija će i dalje pratiti situaciju i spremno osiguravati zadovoljavanje pravila tržišnog natjecanja u EU-u.

Potrebno je više ulaganja u stratešku energetske infrastrukturu, a Europa može u financijskom i administrativnom smislu poduprijeti važna ulaganja. Komisija je stoga u svibnju 2014. predložila da se trenutni cilj međupovezanosti od 10 % poveća na 15 % do 2030.²³ Trenutačno je prosječna razina međupovezanosti oko 8 %. Osim toga, Komisija je u listopadu 2013. donijela prvi popis Unije o 248 projekata od zajedničkog interesa koje hitno treba provesti kako bi se integrirano tržište dodatno ojačalo. Tri četvrtine tih projekata treba dovršiti do 2020.

Projekt od zajedničkog interesa znači da bi za taj projekt bili korisni učinkovitiji postupci izdavanja dozvola. Osim toga, za njih se može dobiti financijska potpora Europske unije u okviru takozvanog Instrumenta za povezivanje Europe. Za energetske infrastrukturu dodijeljeno je 5,85 milijardi eura^{24, 25}.

Već se Europskim energetske planom za oporavak (EEPR) iz 2010. i njegovom provedbom pokazalo kako se političkim konsenzusom i ciljanim financiranjem Unije može znatno ubrzati provedba ključnih projekata izgradnje infrastrukture i time stimulirati ne samo energetske tržišta, već i gospodarstvo općenito. U okviru tog programa provedeno je nekoliko projekata povratnog protoka u središnjoj i istočnoj Europi, primjerice između Njemačke i Poljske, čime je europski plinski sustav postao otporniji na moguće probleme opskrbe.

Osim toga, već su dovršene mnoge poveznice koje su nedostajale, poput električnih kablova između Estonije i Finske ili između Ujedinjene Kraljevine i Irske. Drugi ključni projekti trenutno su u izgradnji, poput terminala za ukapljeni prirodni plin u Poljskoj i Litvi, spojnih vodova za električnu energiju između Švedske i Litve ili spojnih vodova za plin na mađarsko-slovačkoj granici.

3.1.2 Hitno treba izgraditi dodatnu infrastrukturu

Da bi naše mreže za plin i električnu energiju bile pripremljene za budućnost, potrebno je pojačanje postojećih cjevovoda i kablova za prijenos unutar i između pojedinih tržišta. U

²² Najpopularniji model razdvajanja jest model potpunog razdvajanja vlasništva. Model neovisnog operatora prijenosnog sustava primjenjuje oko trećine operatora prijenosnih sustava za plin. U sektoru električne energije, model neovisnog operatora prijenosnog sustava primjenjuje samo šest operatora prijenosnih sustava. Učinkovitost modela neovisnog operatora prijenosnog sustava ocjenjuje se u Radnom dokumentu službi priloženom ovoj Komunikaciji, SWD (2014) 312.

²³ Vidi bilješku 12.

²⁴ Radni dokument službi o provedbi projekata TEN-E, EEPR i PCI, priložen ovoj Komunikaciji, SWD (2014) 314

²⁵ Europski fond za regionalni razvoj također može podupirati ulaganja, uglavnom u manje razvijenim regijama.

sektoru plina, ulaganja bi najprije trebala biti usmjerena na okončanje izolacije baltičkih država i uvođenje više različitih izvora opskrbe u mnogim državama članicama u srednje- i jugoistočnoj Europi.

Ključna područja na kojima je kapacitet za prijenos električne energije nedostatan unutar tržišnog područja jesu Njemačka i veze među baltičkim zemljama. Bolje povezivanje elektroenergetskih mreža Pirenejskog poluotoka, baltičke regije te Irske i Ujedinjene Kraljevine s kontinentom i dalje ostaje prioritet. Još je jedan velik izazov izgradnja integrirane mreže na moru u sjevernim morima te elektroenergetskih autocesta kojima će se omogućiti troškovno optimalna integracija značajne količine proizvedene energije EU-a iz obnovljivih izvora na moru i na kopnu u energetske sustav. Nadalje, da bi se elektroenergetske mreže mogle nositi s budućim izazovima, mora ih se učiniti pametnijima. Posebno na razini distribucije ulaganja u pametna brojila i lokalnu proizvodnju energije trebaju biti popraćena ulaganjima kojima se operatorima distribucijskih sustava omogućuje pametnije i učinkovitije upravljanje mrežom. Pametne mreže jedinstvena su prilika da se u industriji razviju inženjerska rješenja i inovativni proizvodi kojima se automatizira mreža ili dom. Poduzeća u EU-u oduvijek su bila dobra u tome.

Budući da najveći dio ulaganja neće biti financiran javnim novcem, ulagačku klimu treba dodatno poboljšati. Slijedom toga, pristup financiranju i dalje ostaje problem za razvoj infrastrukture u EU-u. Ulaganja u energetske infrastrukturu predstavljaju kapitalno intenzivne projekte za koje su potrebni stabilni i predvidivi regulatorni uvjeti. Iako su ulagači i dalje neskloni riziku, nedostatak stabilnog regulatornog okvira može poljuljati povjerenje ulagača. Tekući rad na zajedničkim pravilima na razini EU-a za određivanje tarifa za transport plina kao i praksa koju su razvila nacionalna regulatorna tijela i Komisija za uspostavljanje prilagođenih regulatornih sustava za važne nove pojedinačne projekte (kao što su TAP ili Eleclink) koraci su u pravom smjeru, koji trebaju predstavljati temelj za daljnji rad.

Države članice moraju provoditi Uredbu o TEN-E-u kako bi utvrdile i provele najvažnije projekte od zajedničkog interesa. Trenutačna kašnjenja u provedbi, primjerice u određivanju jedinstvenih kontaktnih točaka za izdavanje dozvola, neprihvatljiva su. Osim izgradnje nove infrastrukture, potrebno je osigurati da se postojeća infrastruktura koristi učinkovito i u cilju sigurne opskrbe. U tom kontekstu, Komisija je svjesna da su u posljednjih nekoliko godina i mjeseci pale stope iskorištenosti terminala za ukapljeni prirodni plin, zbog čega se stvara pritisak na industriju. Isto tako, iako su u kolovozu 2014. bile dosad najviše razine skladištenja, čini se da se komercijalna upotreba skladišta plina smanjuje. Zbog nesigurnosti na tržištu operatori ukapljenog prirodnog plina i skladišta svakako su izloženi poslovnim rizicima. Potrebna je procjena mogućih utjecaja tih novih okolnosti na dugoročnu sigurnost opskrbe.

3.2 Dokumentacija: potreba za transparentnim, sigurnim i čvrstim pravilima

Budući da veleprodajna tržišta plina i električne energije postaju veća od nacionalnih, a energetska poduzeća šire se izvan matičnog tržišta, integraciju tržišta ne bi trebalo obuzdavati regulacijama i regulatornim nadzorom usmjerenim na nacionalnu razinu. Zbog različitih nacionalnih regulatornih sustava i čestih promjena regulatornog okvira u nekim državama

članicama došlo je do nepotrebnih administrativnih i transakcijskih troškova te zbog toga nije stvoren stabilan temelj za potrebna ulaganja.

Trećim energetske paketa predviđa se razvoj usklađenog pravnog okvira na europskoj razini. Taj se pravni okvir vrlo dobro razvija na europskoj razini zahvaljujući zajedničkim naporima nacionalnih uprava, energetskih regulatora (u okviru Agencije za suradnju energetskih regulatora („ACER”)) i mrežnih operatora (uključenih u Europsku mrežu operatora prijenosnih sustava za plin i električnu energiju („ENTSO”).

Ta se obvezujuća europska pravila, zajednički nazvana Mrežnim kodeksom, razvijaju, donose i sve više primjenjuju u svakodnevnom praktičnom funkcioniranju veleprodajnih tržišta plina i električne energije. Iako njihovi učinci nisu odmah vidljivi poput učinaka novog spojnog voda, ta pravila predstavljaju pravi napredak koji je temelj razvoja prekogranične trgovine plinom i električnom energijom. Međutim, napredak nije jednak u sektoru plina i u sektoru električne energije, kao ni u svim regijama, zbog čega su očiti novi izazovi.

3.2.1 Znatan dosadašnji napredak i preostali izazovi

Za aktivaciju tržišta prvo je potrebno osigurati da se svi sudionici na tržištu mogu koristiti postojećom infrastrukturuom za plin i električnu energiju na nediskriminirajući način i uz poštenu cijenu. Stoga se prioritetom smatraju dodjela kapaciteta i upravljanje zagušenjem mreža i naročito spojnih vodova. Za primjer su poslužili pilot-projekti i rana provedba na regionalnoj razini.

Izvrstan je primjer takve regionalne suradnje iz veljače 2014., kad su mrežni operatori i burze električne energije u četrnaest država članica²⁶ započeli s takozvanim „uparivanjem tržišta dan unaprijed”, mehanizmom s pomoću kojeg se na optimalan način upravlja prekograničnim tokovima energije, čime se ublažuju razlike u cijenama od baltičkih država članica do Pirenejskog poluotoka.²⁷ Od svibnja 2014., i jugozapadno europsko tržište, tj. Španjolska i Portugal, upareno je sa sjeverozapadnom Europom. Mađarska, Slovačka i Češka također su, kao prvi korak, uparile svoja tržišta, s ciljem da se to tržište upari s većim tržištem na zapadu. Osmišljavanjem tržišta tako da se u obzir više uzmu stvarna problematična mjesta dodatno bi se poboljšali signali za ulaganja i operativna učinkovitost. U sektoru plina primjer je postignuća sa sličnim učinkom uspostavljanje platforme PRISMA 2013., na kojoj se transparentno i ujednačeno na dražbi nude kapaciteti međupovezivanja za mreže 28 operatora prijenosnih sustava odgovornih za prijenos 70 % plina u Europi.²⁸

Pravila su sada formalizirana u prvom pravno obvezujućem mrežnom kodeksu za plin. Trenutačno smo u postupku donošenja prvog kodeksa za električnu energiju, koji se očekuje kasnije ove godine. Sljedeći korak bit će usmjeravanje pozornosti na olakšavanje

²⁶ Belgija, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Austrija, Ujedinjena Kraljevina, Latvija, Litva, Luksemburg, Nizozemska, Poljska i Švedska. Norveška se pridružila kao država koja nije članica EU-a.

²⁷ Priopćenje za tisak Komisije pod naslovom „Napredak prema unutarnjem energetske tržištu 2014.: Pilot-projekt za trgovinu električnom energijom na razini EU-a počinje danas” od 4. veljače 2014., http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-14-0204_en.htm

²⁸ Drugi primjeri rane provedbe mrežnog kodeksa za plin za dodjelu kapaciteta jesu poljska platforma GSA i mađarsko-rumunjska RBP.

kratkoročnog trgovanja i razvijanje tržišta pomoćnih usluga kako bi se omogućilo sudjelovanje novim subjektima, uključujući proizvođače energije iz obnovljivih izvora. Budući da naši energetske sustavi trebaju integracijom energije iz varijabilnih izvora vjetra i sunca postati fleksibilniji, važno je razviti kratkoročna tržišta na kojima kupci i prodavači mogu neprestano i u stvarnom vremenu tijekom dana prilagođavati svoje kupnje plina i električne energije, kupovati u zadnjem trenutku ili prodavati neočekivane viškove. Mreže postaju pametnije pa se u obzir treba uzeti promjenjiva interakcija između operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava. Da bi se uravnoteženi resursi učinkovito dijelili među zemljama i tako se povećala sigurnost opskrbe i smanjili troškovi uravnoteženja za sustav, ključna su i prekogranična tržišta uravnoteženja. Donesen je obvezujući mrežni kodeks za plin, kojim se na razini EU-a usklađuju obveze i prava raznih subjekata i omogućuje trgovanje na takozvanim tržištima uravnoteženja. U sektoru električne energije, donosi se prvi skup minimalnih pravila za usklađivanje raznovrsnih nacionalnih režima uravnoteženja.

Poboljšavaju se operativna pravila za plinske i elektroenergetske mreže i standardiziraju se protokoli za interakciju među operatorima prijenosnih sustava, u redovitim okolnostima kao i u slučajevima opterećenja sustava i hitnim situacijama. Cilj je pojednostaviti postupke i učiniti ih čvršćima. Kad sustav proradi, pružat će veću sigurnost potrošačima, kao i ulagačima. Važan, ali često podcijenjen izazov u osiguravanju dugoročnog sigurnog korištenja plina za građane i industriju u EU-u odnosi se na činjenicu da se zbog novih dobavljača i promjenjivih tokova mijenja kvaliteta plina. Države članice i dalje bi trebale pažljivo procjenjivati promjenjivu kvalitetu plina i izvještavati o njoj.

Na kraju, transparentnost je poboljšana u velikoj mjeri i ma mnogo načina. Zahvaljujući primjeni pravila iz Uredbe REMIT iz 2011., postrožen je regulatorni nadzor radi osiguravanja cjelovitosti tržišta i izbjegavanja zlouporabe tržišta.²⁹ Udruženje ENTSO-E početkom 2015. osnovat će središnju platformu za transparentnost informacija, na kojoj će se objavljivati podaci o tržištima električne energije.³⁰ Operatorima i ulagačima na tržištu potrebni su ti podaci jer na temelju njih donose svoje odluke o kratkoročnom trgovanju i dugoročnim ulaganjima. Od iznimne je važnosti da regulatori i ACER (Europska agencija za suradnju energetske regulatora) pomno prate aktivnosti trgovanja jer potrošači i kreatori politika trebaju imati povjerenje da se cijenama ne manipulira u korist određenih subjekata, a na štetu potrošača. Dobar je primjer istraga koju je u Ujedinjenoj Kraljevini najavio regulator energetske djelatnosti Ofgem.³¹ Važno je da ACER i nacionalna regulatorna tijela raspolažu potrebnim resursima za učinkovito izvršavanje tih važnih novih zadataka, blisko surađujući sa nadzornim tijelima financijskog tržišta i tijelima nadležnima za tržišno natjecanje.

3.2.2 Potrebno je donošenje daljnjih mrežnih kodeksa i bolja provedba

²⁹ Uredba (EU) br. 1227/2011 o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, SL L 326/1.

³⁰ Kako je utvrđeno u Uredbi Komisije (EU) br. 543/2013

³¹ Priopćenje za tisak Ofgema od 27. ožujka 2014.

Potrebno je nastaviti i dopuniti rad na osiguravanju okvira učinkovite upotrebe i razvoja kapaciteta plinovoda i električnih mreža.

Mrežne tarife osjetljiva su tema i u području plina i u području električne energije. Sastav tarifa treba biti transparentan i utemeljen na jasnim zajedničkim europskim pravilima, tako da korisnici mreže mogu biti sigurni da će plaćati poštnu cijenu bez obzira na zemlju u kojoj djeluju. Tarife imaju i važan distribucijski učinak: između proizvođača ili dobavljača i potrošača u različitim zemljama. Unutarnje energetske tržište neće biti potpuno ako to ostaje isključivo nacionalno pitanje i ako se prekogranični učinak u potpunosti ne uzme u obzir. Relevantni mrežni kodeksi trenutačno su u ranoj fazi razvoja, ali potrebno ih je dovršiti i donijeti u iduće dvije godine.

Nakon što se postigne dogovor između dionika i kreatora politika o najpotrebnijim tržišnim pravilima, pažnju treba preusmjeriti na provedbu i strogu primjenu u praksi. Za to je ponajprije potrebna potpuna suradnja svih uključenih subjekata. ENTSO-i bi trebali imati aktivnu ulogu praćenja i provedbe mrežnih kodeksa, zadaće koja im je povjerena u okviru trećeg energetskog paketa, ali koju su do sad oklijevali izvršavati. ACER se također potiče da se usredotoči na provedbu, kao što je to počeo činiti izvješćem o upravljanju zagušenja u sektoru plina u ožujku 2014. i svojim godišnjim izvješćima o praćenju tržišta.

3.2.3 Pametne mreže trebaju biti korisne za energetske sustav, kao i za kućanstva te mala i srednja poduzeća

Da bi se nove tehnologije najbolje iskoristile, potrebno je ukloniti prepreke između veleprodajnog i maloprodajnih tržišta. Ako se želi postići da potrošači svih veličina, uključujući kućanstva i mala i srednja poduzeća, imaju koristi od prilagodbe potrošnje i proizvodnje prema cjenovnim signalima s veleprodajnog tržišta, moraju imati mogućnost ponuditi svoju fleksibilnost na tržištu, izravno ili neizravno, ali uvijek uz slobodu izbora.³² U Švedskoj to je već postalo stvarnost i maloprodajni potrošači sve se češće odlučuju za ugovore za opskrbu električnom energijom s dinamičnim cijenama.³³

Poslom upravljanja distribucijskim sustavima bit će obuhvaćena neka od složenih pitanja kojima su se do sada bavili samo operatori prijenosnih sustava. To znači da bi operatori distribucijskih sustava trebali inteligentno ulagati, i to ne samo u vodove, te rješavati probleme ograničenja lokalnih mreža putem tržišta na kojima se transparentno trguje fleksibilnošću i na kojima su jednaki uvjeti za sve koji nude tu fleksibilnost. To također znači da se operatorima distribucijskih sustava trebaju dodijeliti odgovarajući poticaji u okviru regulacije tarifa.³⁴

Podatkovni promet u pametnim mrežama dramatično će se povećati. Potrošači već imaju zakonsko pravo odlučiti tko ima pristup njihovim mjernim podacima³⁵, ali nacionalno

³² Člankom 15. stavkom 8. Direktive o energetske učinkovitosti traži se da pružatelji odgovora na potražnju imaju pristup organiziranim tržištima pod jednakim uvjetima kao dobavljači.

³³ Prema švedskim nadležnim regulatornim tijelima, broj ugovora s varijabilnim cijenama između 2004. i 2014. povećao se s 4 % na 38 %. Izvor: EI, 17. travnja. 2014.

³⁴ Kako je određeno u članku 37 stavku 8. Direktive 2009/72/EZ.

³⁵ Kako je određeno u članku 1. stavku (h) Priloga I. Direktivi 2009/72/EZ.

regulatorno tijelo ili država članica trebaju utvrditi jasne postupke upravljanja podacima kako bi se osigurala privatnost, sigurnost i nediskriminirajući pristup. Pametnim brojilima dobit će se detaljni i provjereni podaci o potrošnji, koji će se koristiti za izradu računa za krajnjeg potrošača. Podatke o potrošnji u stvarnom vremenu iz kuće, električnog uređaja ili električnog automobila operator distribucijskog sustava ne treba provjeravati: da bi se stvorilo konkurentno tržište za inovativne energetske usluge, ti podaci trebaju biti izravno dostupni potrošaču ili bilo kojem subjektu uz pristanak potrošača.³⁶

Različitim pilot-projektima daje se nejasna slika interesa potrošača u inovativnim uslugama, a sniženje cijena solarnih ploča ili baterija teško je predvidjeti, ali jasno je da će se integracijom energije iz obnovljivih izvora i usmjeravanjem na energetske učinkovitost promijeniti način na koji se električna energija proizvodi, prenosi i troši. Regulatornim okvirom treba omogućiti tu promjenu i osigurati da se njome potrošačima omogući da preuzmu kontrolu nad svojim računima za energiju na način kojim se poboljšava energetska učinkovitost cijelog sustava.

4. PROVEDBA I DUBLJA INTEGRACIJA NA TEMELJU REGIONALNE INTEGRACIJE

Nakon Sporazuma europskih čelnika država ili vlada o važnosti dovršenja unutarnjeg energetskeg tržišta u 2014., Komisija je objavila Akcijski plan za dovršenje unutarnjeg energetskeg tržišta, koji sadrži 22 konkretne mjere koje treba poduzeti i koje se odnose na provedbu postojećeg zakonodavstva, funkcioniranje maloprodajnog tržišta i promjenu energetskeg sustava.³⁷

4.1 Napredak u osiguravanju provedbe i dobro osmišljena javna intervencija

U pogledu provedbe, slučajevi povrede prava zbog djelomičnog prenošenja direktiva iz trećeg energetskeg paketa koje je Komisija pokrenula od 2011. urodili su plodom jer su potaknuli države članice da donesu nacionalno zakonodavstvo kojim se direktive prenose u potpunosti.³⁸ Komisija svoju pozornost sada usmjerava na provjere neusklađenosti radi utvrđivanja prenosi li se treći paket mjerama koje su prijavile države članice na ispravan način.

Napredak je ostvaren i u rješavanju potencijalne štetnosti neusklađenih i neučinkovitih nacionalnih mjera za unutarnje tržište. U prethodno spomenutoj Komunikaciji o javnoj intervenciji i u uputama za dodjeljivanje državne potpore za energiju i očuvanje okoliša

³⁶ Člankom 4. stavkom 12. Direktive 2014/94/EU o uvođenju infrastrukture za alternativna goriva zahtijeva se da potrošači mogu posebno ugovoriti opskrbu električnom energijom za električni automobil. Tim se omogućuju novi poslovni modeli za prodaju automobila s „pretplatom” za električnu energiju. Kad to bude moguće za automobil, bit će moguće i za bilo koji uređaj u kući.

³⁷ To je bio dio Komunikacije o unutarnjem energetskeg tržištu iz studenoga 2012. Devet tih mjera bilo je posebno usmjereno na funkcioniranje maloprodajnog tržišta u različitim državama članicama.

³⁸ Dana 22. rujna 2014. takvi su slučajevi povrede prava zbog djelomičnog prenošenja bili u tijeku još samo protiv dvije države članice, od kojih je u jednoj nedavno doneseno daljnje zakonodavstvo, koje je trenutačno na procjeni u Komisiji.

Komisija je državama članicama pružila smjernice kako bi osigurale da su njihove intervencije nužne i razmjerne te da se njima ukazuje na njihovu ključnu ulogu u postizanju uspjeha unutarnjeg tržišta, a ne njegovog namjernog ili nenamjernog narušavanja. Kad postoje opravdanja za intervencije, primjerice za promicanje energije iz obnovljivih izvora, one bi trebale biti osmišljene tako da se njima olakšava integracija tržišta.

One države članice koje već imaju uspostavljene mehanizme kapaciteta (npr. Grčka i Irska) sada ih počinju mijenjati kako bi ih uskladile sa smjernicama Komisije. Suradnja između Komisije, vlada država članica, regulatornih tijela i operatora prijenosnih sustava i dalje će biti važna za ovo složeno pitanje, posebno za procjenu načina za najbolje postizanje koristi od integriranog pristupa. Trenutačno neke države članice, uključujući Francusku i Italiju, planiraju uvesti mehanizme kapaciteta, dok druge, poput Njemačke, aktivno razmatraju razvoj pomoćnih mehanizama. Dok se dobro osmišljenim mjerama može ponuditi razmjerno i učinkovito rješenje za stvarne nedostatke u adekvatnosti proizvodnje, loše osmišljenim programima nepotrebno će se opteretiti računi potrošača, mogu se dovesti u pitanje ulaganja u energetska učinkovitost i nove spojne vodove te se može utjecati na našu politiku smanjenja emisija ugljika.

U svojim smjernicama Komisija je naglasila važnost temeljite i objektivne analize kojom se proučavaju svi mogući uzroci i sva moguća rješenja za pitanja sigurnosti opskrbe. Pritom je ključna regionalna suradnja kako se ne bi isпустиła iz vida moguća prekogranična rješenja koja bi mogla biti učinkovitija i jeftinija. Komisija napominje da susjedne države članice poput Francuske i Španjolske, Ujedinjene Kraljevine i Irske, Belgije i Nizozemske ili baltičkih država često imaju komplementarne energetske mješavine s viškom kapaciteta u jednoj zemlji i mogućim manjcima u drugoj. Bolja integracija takvih tržišta i pronalaženje zajedničkih rješenja moglo bi biti jeftinije i svima od koristi. Međutim, da bi takva rješenja funkcionirala, nužna je politička obvezanost u dotičnim zemljama.

Minimalni zahtjev koji Komisija postavlja jest da mehanizmi kapaciteta budu otvoreni kapacitetima iz inozemstva kojima se može učinkovito doprinijeti ispunjavanju potrebnog standarda sigurnosti opskrbe u dotičnoj državi članici. Drugi je zahtjev da se mehanizmima kapaciteta promoviraju i nagrađuju rješenja za potražnju u jednakoj mjeri kao i rješenja za proizvodnju. Fleksibilnost proizvodnje i potražnje moraju se poticati tako da se mehanizmima kapaciteta u tom pogledu dopunjuju poticaji koji proizlaze iz varijabilnih cijena električne energije na tržištu za dan unaprijed, unutar dnevnog tržišta i tržištu uravnoteženja.

Komisija trenutačno provodi detaljne studije o razvoju procjene primjerenosti europske proizvodnje i energetskog sustava. Tim će se studijama doprinijeti utvrđivanju standarda prikladnosti primjerenih na funkcionalnom unutarnjem tržištu. U tom će postupku sudjelovati ENTSO-E, ACER i nadležna tijela država članica, uključujući i putem Skupine za koordinaciju električne energije. Rezultatima tih studija pružit će se objektivna baza dokaza za budući rad Komisije.

Slično tome, već postoje naznake da bolja suradnja i razmjena podataka nisu same po sebi dovoljne za rješavanje regionalnih zagušenja ili za rješavanje većih poremećaja sustava u stvarnom vremenu. Dobrovoljne regionalne inicijative operatora prijenosnih sustava koje su

pokrenute kao reakcija na taj problem bit će vrijedan izvor informacija o učinkovitosti regionalnih kontrolnih centara s jasno utvrđenim ovlastima za donošenje odluka o određenim operativnim pitanjima.

4.2 Potreba za regionalnim pristupom

ACER i ENTSO imali su ključnu ulogu u ostvarivanju napretka prema funkcionalnom unutarnjem energetsom tržištu. Komisija je nedavno provela ocjenu prvih godina djelovanja ACER-a i zaključila da je ta agencija postala vjerodostojna i poštovana institucija s važnom ulogom u regulatornom okviru EU-a te da je usmjerena na prave prioritete.³⁹ Međutim, kako će se tržišta dalje integrirati i kako regulatorna pitanja sve više dobivaju prekogranični aspekt, suradnja ACER-a i ENTSO-a morat će se produbiti. Institucijski okvir mora biti adekvatan za učinkovito bavljenje praktičnim regulatornim pitanjima koja se pojavljuju.

Da bi ACER i ENTSO učinkovito djelovali, potrebno je aktivno sudjelovanje njihovih država članica. Velika većina nacionalnih regulatornih tijela sudjeluje u radnim skupinama ACER-a i predvodi ih. Komisija je zabrinuta zbog smanjenja osoblja i proračuna regulatornih tijela u nekoliko država članica, posebno s obzirom na to da su se njihove zadaće proširile tijekom proteklih godina. Iako provedba preporuka za proračunsku politiku u okviru Pakta o stabilnosti i rastu ne smije biti dovedena u pitanje, čini se da su resursi regulatornih tijela u nekim zemljama posebno oskudni⁴⁰. Jednako je zabrinjavajuća činjenica da u ograničenom broju zemalja još uvijek ne postoji potpuna neovisnost regulatornih tijela i potrebna raspodjela ovlasti.

Regionalni pristup do sad je bio, a bit će i u budućnosti, ključan za integraciju europskog energetskeg tržišta. Njime se omogućavaju trenutni rezultati i mogu se potaknuti prekogranične razmjene, povećati sigurnost opskrbe i olakšati integracija energije iz obnovljivih izvora. Djelovanje u skupini koja ne uključuje sve države članice EU-a često može biti brže i prikladnije za rješavanje određenih izazova u predmetnoj regiji.⁴¹

Regionalnim inicijativama pruža se čvrsta osnova za stvaranje unutarnjeg energetskeg tržišta s konkretnim, izravno vidljivim rezultatima. To može biti u obliku razvoja prekogranične mrežne infrastrukture, poput inicijative zemalja na sjevernim morima za mrežu na moru, čiji je cilj razvijanje međusobno povezane visokonaponske prijenosne mreže u sjevernim morima, kojom će se tržišta bolje povezati i na siguran način olakšati integracija vjetroelektrana na moru. Drugi je primjer Plan međusobnog povezivanja baltičkog energetskeg tržišta (BEMIP), čiji je cilj okončanje izolacije baltičke regije i njena potpuna integracija u energetska tržišta EU-a, čime će se povećati sigurnost opskrbe plinom. Suradnja u središnjoj i jugoistočnoj Europi također je važna za stvaranje većih mogućnosti nabave plina u toj regiji i smanjenje ovisnosti o samo jednom izvoru opskrbe. Suradnjom između Grčke, Italije i Albanije,

³⁹ http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/acer/doc/20140122_acer_com_evaluation.pdf

⁴⁰ Vidi izvješća zemalja u prilogu ovoj Komunikaciji.

⁴¹ Regionalna integracija do sad je bila uspješna. Nordijske države ranom su integracijom svojih tržišta stvorile NordPool i tako dale dobar primjer u sektoru električne energije. Isto tako, petostranim forumom na zapadu pokrenuti su inovativni projekti integracije u sektorima plina i električne energije.

primjerice, uz potporu Komisije, učinkovito je uspostavljen odgovarajući regulatorni okvir za projekt TAP, kojim će se iz kasijske regije na tržište EU-a dovesti dodatni izvori plina.

Konkretna vrijednost regionalnih inicijativa dokazuje se i (ranom) provedbom mrežnih kodeksa. To je vidljivo iz primjera navedenih u odlomku 3.2.1. o inicijativi uparivanja tržišta električne energije te o platformi PRISMA za dražbe plinovodnih kapaciteta. Stoga se integracija tržišta razvija od sjevera prema jugu i od zapada prema istoku, na temelju konkretnih projekata pokrenutih na regionalnoj razini.

U budućnosti se regionalna integracija tržišta treba nastaviti kao odlučan korak prema konačnoj konsolidaciji jedinstvenog energetskog tržišta diljem EU-a.⁴² Značajnu pozornost treba stoga posvetiti unapređenju koordinacije različitih regionalnih procesa kako bi se osigurala njihova krajnja usklađenost i integracija.

4.3 Povećanje napora

Kako je pokazano u poglavlju 3. ove Komunikacije, postignut je znatan napredak prema dovršenju regulatornog okvira za tržište, ali potrebni su povećani naponi, posebno za dovršenje mrežnih kodeksa za električnu energiju te za nadgledanje njihove skore i ispravne provedbe u cijelom EU-u.

Većina Akcijskog plana iz 2012. provedena je ili je u naprednoj fazi provedbe te je EU tako na dobrom putu prema dovršenju unutarnjeg energetskog tržišta kako je zamišljeno u vrijeme donošenja trećeg energetskog paketa. Međutim, nikako ne možemo spavati na lovorikama. Čak i kad sva pravila budu na snazi, njihov nadzor i osiguranje provedbe te pružanje jednakih uvjeta svim subjektima bit će stalan napor tijela na nacionalnoj razini i na razini EU-a. Potrebna je dosljedna i ispravna primjena pravila primjenjivih na distribucijsku mrežu, posebno trećeg energetskog paketa i Direktive o energetskoj učinkovitosti, uzimajući u obzir tehnološki razvoj, kako bi se osiguralo da se pametnijim mrežama donese korist potrošačima i energetsom sustavu u cjelini.

Osim provedbe Akcijskog plana iz 2012., Komisija smatra da se produbljenom integracijom unutarnjeg energetskog tržišta mogu steći dodatne koristi. Iz prijedloga Komisije za novi okvir klimatske i energetske politike do 2030., kao i iz Europske strategije za energetsku sigurnost, jasno je vidljivo da će daljnja integracija energetskih tržišta biti preduvjet za postizanje srednjoročnih i dugoročnih ciljeva.

⁴² EU promiče regionalnu integraciju u području energije i u kontekstu svojih makroregionalnih strategija, kao i u okviru europske teritorijalne suradnje (ETC).